

Мр МАРИЈАНА МАТОВИЋ
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

ЧАЧАНСКА, А СВЕТСКА ПРИЧА*

(Мила Јовашевић, Марија Орбовић: ЧАСОПИС ГРАДАЦ: БИБЛИОГРАФИЈА 1-151 : 1974-2004., Чачак, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 2005, 168 стр., Едиција Завичајна библиографија, 11)

Градац је покушај да се превазиђе провинцијалан начин мишљења, да се успостави хијерархија вредности, и да се пошtuje свети прошлости.

Бранко Кукић

Сажетак: Текст садржи кратак историјат чачанског часописа за књижевност, уметност и културу „Градац“, са избором написа у бившој југословенској и српској штампи и књижевној периодици. Дат је и приказ Библиографије „Градца“ од броја 1 до 151 (1974-2004), аутора Миле Јовашевић и Марије Орбовић, коју је Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ у Чачку објавила као 11. књигу у Едицији Завичајна библиографија, поводом тридесетогодишњег јубилеја овог реномираног часописа.

Кључне речи: часопис „Градац“, Чачак, историјат „Градца“, југословенска периодика, српска периодика, Библиографија „Градца“, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“

Тек минуло столеће означило је почетак велике материјалне и концепцијске кризе, па и одумирања многих значајних књижевних часописа у свету и код нас. Чак и у Француској и Енглеској, земљама са завидном тради-

* Наслов је преузет из чланка Бранке Криловић *Чачанска, светска прича* ("Недељна Борба" (Београд). – Год. 61, бр. 273-274 (25-26.06.1983), стр. 17).

цијом излажења најзначајнијих публикација ове врсте од великог међународног угледа и значаја, битно је промењена њихова улога, а многи су већ давно угашени.

Слична је била и судбина традиционалних књижевних гласила у нас, какав је био чувени „Српски књижевни гласник“, покренут 1901, чија је последња свеска нове серије изашла 1941. године.¹ Од половине 60-тих до почетка 80-тих на српској културној сцени примат преузимају „Дело“ (1955-1992) и „Савременик“ (1955-1993)², а потом одумиру, као и већина других часописа. Међу преосталима, истицао се „Трећи програм Радио Београда“ (покренут 1969), који, после неколико прекида, и данас излази.

Искушењима времена већ три деценије успешно одолева сада већ култни чачански часопис за књижевност, уметност и културу „Градац“³, чији је покретачки дух од самих почетака до данас истакнути културни стваралац – песник, ликовни критичар и есејиста Бранко Кукић (1950). Као изразити индивидуалиста, изневеравајући паланачке обрасце размишљања и делања, те вешто измичући духу једнообразности и осредњости, ова особена личност наше културе упорно истрајава на својој јединственој духовној мисији.

Кукићев уређивачки подвиг сместио је „Градац“ у саме врхове српске културе, чинећи га својеврсним духовним каталогом у преко стотину томова, кључних за тумачење и разумевање смисла човековог постојања: „Они који су читали „Градац“ и ређали бројеве у своју библиотеку, сада имају драгоцену колекцију књига без којих се не може разумевати модерна култура и свет данашњице“ (Милан Влајчић).⁴

Три деценије трајања и 151 објављен број, несвакидашњи јубилеј обежежен лета 2004. године у чачанском Дому културе, дугогодишњем издавачу овог изузетног часописа, оживео је носталгична сећања...⁵

1 Трећа серија „Српског књижевног гласника“, чији је главни и одговорни уредник био Бранислав-Брана Петровић, покренута 1992, настављала је традицију водећег српског књижевног часописа који је излазио од 1901. до 1914. и од 1920. до 1941 (нова серија), али се више не објављује.

2 Од 1993. као „Савременик плус“.

3 Средњовековно име Чачка.

4 Милан Влајчић (1939) је познати новински – књижевни, позоришни, телевизијски, филмски и радио-критичар, који је у дневном листу „Политика“ редовно писао о часопису „Градац“.

5 Милијан Милошевић Црни (1933), дугогодишњи директор чачанског Дома културе, као и дугогодишњи члан редакције и главни уредник „Градца“ (сада у пензији), на представљању Библиографије „Градца“ осврнуо се на не баш лаке почетке: „...Одмах на почетку рада Дом културе Чачак имао је намеру да у оквиру програма за књижевност покрене издавање часописа... Ја сам тада био уредник културно-уметничког програма у Дому културе и тај посао био је у оквиру моје делатности...“

Бисер културне њродукције

Када је 1974. године⁶, после неколико покушаја кратког даха, група ентузијаста, окупљена у малој просторији чачанског Дома културе, дефинитивно покренула часопис „Градац“ који ће убрзо прерасти у читав културни пројекат, локална средина реаговала је сумњичењима, па и оштрим критикама у име „класног приступа“ култури и стваралаштву, али „Градац“ није подлегао притисцима да уређивачку политику насилно саобрази идеолошким формулама.

Наиме, средином 70-тих на домаћој политичкој сцени десиле су се знатне промене, а у друштву се осетило извесно „отопљавање“, што се одразило и на поједине пројекте у култури: „Већ дуго времена код нас није било никакве озбиљније литературе о неким строго контролисаним темама и о проблемима и феноменима у духовним областима које су могле афирмисати неки други поглед на свет, што није одговарало званичној државној идеологији и политици. У тај велики, изазовни, потпуно празни интелектуални простор улетео је један скромни пројекат културне периодике, касније општепознат као

Као увод у тај посао сматрам трибину „Књижевни четвртак“, коју сам водио у Дому културе. Први сусрет био је посвећен поезији Миладина Вукосављевића, други феномену четвртог става девете Бетовенове симфоније „Ода радости“, о којој је надахнуто говорио чачански диригент и музиколог Драгољуб Јовашевић (касније, на трибини ће се појавити многи истакнути књижевници, уметници и научници, као што су: проф. др Драган Недељковић, књижевник Миодраг Булатовић, поетеса Десанка Максимовић, драмски писац Александар Поповић, академик др Таатомир Анђелић и други). На једној од тих трибина, где је било присутно више љубитеља писане речи, разговарали смо о покретању часописа. Било је различитих мишљења и дилема око тога како часопис треба да се зове и какву форму треба да има: облик књиге или новина. Договорили смо се да то, ипак, треба да има форму књиге и да носи средњовековно име Чачка – „Градац“, тим пре што је раније, у издању Културно-просветне заједнице Чачак, у два наврата, већ излазио часопис под тим именом. Ту је истакнуто и мишљење да око часописа, ипак, треба да се брине једно професионално лице, као секретар редакције.

Ја сам се одмах дао на посао да пронађем неког талентованог, младог човека. Од младих људи који су се окупљали око Драмског студија, који сам ја водио, сазнао сам да се ту, у граду, налази млад човек, који је тог лета на Фестивалу поезије у Врбасу добио прву награду. Замолито сам их да ме упознају са њим. Тако сам дошао до Бранка Кукића. Већ на првом сусрету одлучио сам се за њега и обећао му то радно место. На првом састанку договорали смо се како ћемо да радимо... Тако је Бранко Кукић дошао у Дом културе и тако се родио часопис „Градац“...

⁶ Првом годином излажења „Градца“ сматра се 1974, када његово издавање преузима Дом културе у Чачку, а од 1994. и Уметничко друштво „Градац“, мада нови „Градац“ донекле наставља серију истоименог часописа покретаног три пута (1963, 1966, 1969), који је доносио прилоге на завичајне теме и подстицао стваралаштво локалне средине. Излазио је тромесечно, као часопис за културу, уметност и друштвена питања, а издавач је била Културно-просветна заједница општине Чачак.

књижевни часопис „Градац“. Жеђ за другачијим сазнањима била је огромна. Било је веома тешко, на прави начин, задовољити читалачку глад. Тај понор који је зјапио превише дуго и тај интелектуални вакуум „Градац“ је покушао да попуни брижљиво пробраним преводима дела и текстова са страних језика и озбиљно припреманим тематима о феноменима и личностима о којима се код нас мало знало или о чему се смишљено ћутало“ (Миленко Пајић).⁷

Уз одолевање свим оспоравањима и бритким отвореним нападима, уследиће још смелији подухвати редакције⁸, па ће тематски блокови посвећени Хорхеу Луису Борхесу (бр. 6, 1975) и Тибетанској књизи мртвих (бр. 16, 1977) бити најјава нове концепције часописа, која је најзад и промовисана тематским бројем 17/18 (1977), посвећеним уметничкој групи Медиала. Од тада, графички дизајн врло успешно креира Миле Грозданић. Новом графичком опремом и тематом, веома похвално оцењеним у домаћој културној јавности, окончано је формирање чврсте и зреле концепције часописа који ће читалачку публику први упознавати са ауторима, појавама и идејама код нас мало или нимало познатим. Напади и оспоравања бивали су све тиши, а „Градац“ ће, остајући доследан идеји објављивања дела врхунске естетске, елитистичке, научне и књижевне вредности, заузети једно од водећих места међу сличним пројектима домаће периодике.

Првобитна замисао редакције да „Градац“ излази шест пута годишње није се могла одржати, па се већ у другој години излажења појављује двоброј (4/5) и од тада ће „Градац“ најчешће излазити као двоброј, троброј, па чак и четвороброј (100/101/102/103) (1991). У периоду од 1974. до 2004. године изашао је 151 број континуиране нумерације у 99 свезака.⁹

Главни и одговорни уредник од првог броја до двоброја 17/18 (1977) био је Томислав Ђурђић; Милијан Милошевић је в. д. главног и одговорног уредника од двоброја 19/20 до 24/25 (1978), а главни и одговорни уредник, док је то била једна функција, од двоброја 26/27 (1979) до 120/121 (1996). Од броја 31 (1979) уредник је Бранко Кукић, док се као одговорни уредник потписује Милијан Милошевић. Од броја 122/123 (1997) у импресуму је само име уредника Бранка Кукића.

⁷ Књижевник и ликовни уметник Миленко Пајић (1950) дугогодишњи је члан редакције „Градца“.

⁸ Прву редакцију (1974) чинила је група чачанских интелектуалаца, професора књижевности, песника, писаца и сликара: Лепосава Милошевић, Ранко Симовић, Томислав Ђурђић, Милован Урошевић, Радован М. Маринковић, Миладин Вукосављевић и Владан Тошић, а од броја 31 (1979) редакција се мења, па ће нови састав потписати највећи број објављених свезака: Милијан Милошевић, Радојко Николић, Миленко Пајић, Милосав Мариновић и Бранко Кукић.

⁹ После објављивања Библиографије „Градца“ објављена су још два двоброја – 152/153 (2005), посвећен Ничеу и 154/155 (2005), на тему Крсташи.

Издавач часописа је Дом културе у Чачку, а од броја 113/114 (1994) и Уметничко друштво „Градац“.

Дизајн корица за први број урадила је Лепосава Милошевић, за 16. број Студио за нови стрип Лучани (Владимир Дуњић и Миленко Пајић), а од броја 17/18 аутор ликовне опреме је Миле Грозданић.

Будући да ова врста духовних делатника на нашим културним просторима никада није била одвише цењена, „Градац“ се увек кретао стазама без претходника, међу првима се бавећи избегаваним, цензурисаним или забрањеним темама, те доносећи суштински ново виђење културолошких појава и цивилизацијских феномена. Бројни темати препознатљивих белих корица укрштају више истраживачких области и дисциплина, било да је реч о историји књижевности, монографским целинама о писцима и сликарима, стрипу или о појмовима као што су смрт, апокалипса, тајна друштва, православље и уметност, гностицизам, јеврејска мистика и многи други... Првобитно је било планирано да једна свеска годишње буде посвећена културним појавама чачанског краја (овчарско-кабларски манастири, Драгачево...). Темати *Медиала, Савремена свейска љрича, Свейска љоезија данас, Љуба Пољовић, Двојник, Истћок Зајад, Парацелзус, Чудовишћиа и враћови, Данило Киш, Тајна истћорија кулћуре 20. века, Речник имаћинарних месћиа* или *Ку-мрански рукојиси* својевремено су представљали праве културне догађаје, а неки од њих уврћћени су у обавезну литературу на појединим факултетима. Већина бројева обогачена је одличним илустрацијама – ексклузивно објављеним фотографијама и цртежима, понекад ураћчених специјално за „Градац“ (нпр. темати о Љуби Поповићу, Данилу Кишу...).

Доказујући да „и из провинције, уз добру вољу и праве људе, могу да стигну прави бисери културне продукције“ (Јелена Ленголд), „Градац“ је покренуо неке теме и идеје, које су преузимале друге издавачке куће. Након изузетног интересовања публике и критике за темате посвећене савременој светској причи (1979, приредио Давид Албахари)¹⁰ и поезији (1981, приредио Раша Ливада)¹¹, београдска „Просвета“ објавила је модификовану и проширену Албахаријеву „Савремену светску причу“ у два тома (1982). У сарадњи са Рашом Ливадам објавила је и двотомну антологију „Савремено светско песништво“ (1983). „Замак културе“ из Врњачке Бање штампао је „Тибетанску књигу мртвих“ у неколико издања, али тек пошто је „Градац“

¹⁰ За темат *Савремена свейска љрича*, бр. 26/27 (1979), београдски приповедач, романописац и преводилац Давид Албахари (1948) написао је предговор, поговор и превео већину прича 22 светска писца: најзаступљенији су Американци, потом Европљани, а ту су и аутори из Азије, Африке и Аустралије. Број је био распродат за шест дана!

¹¹ Као културни догађај сезоне, двоброј *Свейска љоезија данас*, бр. 39/40 (1981), који је приредио београдски песник и преводилац Раша Ливада (1948), представио је 50

први пут код нас објавио један одломак (1977). Био је то знак креативном тиму „Градца“ да је дошао тренутак за покретање сопствене библиотеке, па је 1985. године рођен „Алеф“. Према тумачењу Бранка Кукића, едиција је добила назив по чувеној Борхесовој причи (заштитни знак библиотеке је алхемијски симбол за Сублимацију). Потом су се из „Градца“ развиле и библиотеке „Лађа“, „Цвеће зла“, „Збирка Фауст“ и „Талас“.

„Градац“ су, у зависности од одабране теме, креирали бројни интелектуалци из Србије, бивше Југославије и целог света: филозофи, теолози, лингвисти, преводиоци, књижевни критичари, психолози, социолози и антрополози, као и слободни мислиоци, песници, есејисти, приповедача, путописци, истраживачи и светски путници... које је око овог јединственог културног пројекта окупио Бранко Кукић.

У бившој Југославији и ван ње

О „Градцу“ је некадашња југословенска штампа писала више него о било чему из Чачка, који је, најзад, морао признати да га је овај реномирани часопис учинио књижевном метрополлом.

Када се прелистају дневна и недељна гласила и књижевни часописи објављивани 80-тих и 90-тих широм бивше Југославије, као и данашња штампа у Србији,¹² уочљиво је да културне рубрике редовно бележе појаву сваког новог броја „Градца“ као прворазредни културни догађај. Међу њима су готово сви престонички листови – *Полиџика*, *Полиџика ексџрес*, *Борба*, *Дуѓа*, *НИН*, *Вечерње новостии*, *Илусџирована џолиџика*, *Данас*, *Блиц*, *Инџервју*, *Глас јавностии*, *Омлагинске новине*, *Млагосџи*, *Књижевне новине*, *Књижевна реч*, *Сџуденџи*, *Ликовни живоџи*, *Психолошке новине*, *Православље* и други, као и *Дневник* (Нови Сад), *Чачански глас*, *Чачанске новине* (Чачак)...

О „Градцу“ као драгоценом врху часописног издаваштва писала су и угледна гласила у Хрватској, Босни и Херцеговини и Словенији: *Око*, *Вјесник*, *Сџудио*, *Полеџи* (Загреб), *Слободна Далмаџија* (Сплит), *Огјек* (Сарајево), *Синџезе*, *Дело* (Јбуљана) итд.

песника што су се после Другог светског рата огласили у 28 земаља свих континентата. Зборник је обухватио 15 000 стихова, преведених са 18 језика. У превођењу око 500 песама учествовао је тим од 36 врских преводаца, углавном за ту прилику објављујући прве преводе песама на наш језик. Овај број је такође распродат у рекордном року.

12 Увид у напесе из листова и часописа широм некадашње Југославије, као и страних књижевних часописа, аутору текста омогућии је Бранко Кукић, уступивши богату личну архиву о "Градцу".

У књижевној периодици, афирмативне текстове о чачанском часописном хиту објављују, између осталих: *Трећи програм Радио Београда* (Београд), *Браничево* (Пожаревац), *Руковеш* (Суботица), *Пишања* (Загреб), *Лица*, *Живош* (Сарајево), *Ривија* (Осијек) и многи други.

Сами наслови врло су речити: *Велики свешћ у малој вароши*, *Најбоље од свега*, *Даље од локалне лирике*, *Тајна је у – провинцији*, *Лекција „великим“*, *Чишајте „Градац“*, *Задовољство чека наставак*, *Анџологија изненађења*, *Часопис као књига*, *Чачанска, свешћска прича*, *Без комилекса провинције*, *Повиљ за памћење*, *Културни догађај у 2005. години* итд.

Бранка Криловић у напису „*Даље од локалне лирике*“ (Омладинске новине, 1980) бележи: „Чачански „Градац“, међутим, у то нарочито уверава последњи број посвећен светској причи, демантује неминовност фолклорно-регионалне оријентације и уз већ маркантну збирку сарадника успева да обликује часопис примерен и најактуелнијим врхунским захтевима периодике.“

У тексту *Лекција „великим“* (Експрес недељна ревија, 1981) Анђелка Протић пише: „*Градац* је доказао да не постоји провинција ако се има добрих идеја и ако се оне доследно спроводе“, као и да је овај часопис, „на срећу по културу, мала бура у океану часописног сивила“.

Братислав Милановић посвећује обиман приказ „*Градцу*“ из *Чачка* (Књижевне новине, 1982): „А „Градац“ је полако, али сигурно, доводио свет у Чачак, конкуришући својим квалитетом, све изразитије, часописима у тзв. метрополи, да би данас постао једна од најзанимљивијих публикација која се у нас штампа. Ослобођен традиционалних часописних рубрика и преживелих уређивачких концепата, жив и неочекиван, „Градац“ је себи изборио завидно место у културном животу Србије.“

У „*Ликовном животу*“ (1989) Дејан Ђорић пише о промоцији „*Градца*“ број 87/88, посвећеном једном од највећих сликара данашњице, Даду Ђурићу: „Нови простор галерије Sebastian на Тргу Републике је галеријски отворен промоцијом фасцинантног чачанског часописа *Градац*. Годинама иза њега стоји једна личност: Бранко Кукић, наш централни заступник дела, идеја, циљева европске традиције и духовности. Овог пута је окупио најмеродавније домаће и стране ауторе за коначни суд о делу Даде Ђурића...“

О „*Градцу*“, као „хвале вриједном пројекту“, у загребачким листовима афирмативно је писао Здравко Зима: „Редакција часописа „Градац“, што га издаје Дом културе из Чачка (главни и одговорни уредник Милијан Милошевић), знала нас је више пута изненадити зналачки одабраним темама и сериозним бројевима. Најновији свезак часописа, којег је највећи дио посвећен блоку о вртовима, због тога више и није изненађење“ (Вјесник, 1985). „Користим стога скромну могућност да похвалим часопис „Градац“ (издавач је Дом културе из Чачка), који је странице својих издања посветио многим и изнимно провокативним темама. Један од најновијих свезака споме-

нутог часописа носи наслов „Чудовишта и врагови“, а приредио га је Јовица Аћин, угледни критичар и главни уредник београдског „Дела“. Ако вас привлаче фантастична знамења, средњовековни бестијарији, феномен андрогина, демонологија и крилати змајеви, онда је то издање које не смијете пропустити“ (Студио, 1987).

А поводом објављивања књиге „Мишима“ Маргерит Јурсенар у Библиотеци „Алеф“ (1989), Зима пише: „Још један разлог да се поклонимо провинцији која нуди најексклузивнију библиотеку у нашој земљи и олимпијски избор аутора који не рачуна с инфлацијом и балканском заљубљеношћу у импровизацију“.

Иван Грљушић у сплитској „Слободној Далмацији“ (1987) пише: „Није никакво изненађење да часопис „Градац“ (издавач је Дом културе у Чачку) објављује изузетно занимљив тематски број, то је већ својеврсна пракса; било би предуго набрајати их све, а неке од њих смо своједобно приказали и на овим страницама... Али овај часопис – уосталом, као и многе друге – не можете набавити у сплитским књижарама“.

У сарајевском „Одјеку“, у рубрици „Часописи“, Твртко Куленовић редовно пише о свакој новој свесци „Градца“, као „књигама које би свако пожелео у својој библиотеци“ и које „ишчезавају са књижарских тезги као под ударцем чаробног штапића“: „Чачански „Градац“ је часопис који нас стално изненађује, упркос томе што од њега ионако очекујемо увек све најбоље. То је часопис у коме се зна шта се хоће и у коме се хоће да се буде *нешто*, а не тек још једна ревија „за књижевност, уметност и културу“ (1987).

Љубљанско „Дело“ (1997) пише да је „Градац“ „књижевна република духа“...

Као несумњиви квалитет, „Градац“ је бивао разграбљен са књижарских полица широм некадашње Југославије, а само у Загребу продавана је трећина тиража. А увек је штампан искључиво ћирилицом...

Прикази појединих бројева „Градца“ емитовани су на свим програмима Радио Београда, Радио Загребу, Радио Сарајеву, Студију Б, Београду 202, Првом и Другом програму Телевизије Београд.

Да је „Градац“ из националних закорачио у европске оквире, сведоче и страни књижевни часописи као што су пољска *Poezja* (Варшава, 1979), мађарски *Nagyvilág* (Будимпешта, 1981) или фински *Books from Finland* на енглеском језику (Хелсинки, 1981) који су забележили појаву појединих тема, а 12. децембра 1989. године, у препуној Галерији Југословенског културног центра у Паризу представљен је „Градац“ посвећен Даду Ђурићу.¹³

¹³ „Јавно приказивање овог гласила, које издаје Дом културе у Чачку, водила је новинар Бранка Богавац, о њему и Даду Ђурићу своје судове изрицала су (у присуству бројних културних радника, наравно и групе чланова југословенске колоније

Библиографија „Градца“

Јубилеј „Градца“ достојно је обележила и Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ у Чачку, публикавањем Библиографије часописа и њеним представљањем чачанској културној јавности,¹⁴ као и овим пригодним текстом.

Библиографија је 11. књига у Едицији „Завичајна библиографија“, којом чачанска Библиотека одаје својеврсно признање афирмисаним завичајним ствараоцима.

Грађу су стручно обрадиле Мила Јовашевић, библиотекар Одељења периодике у Градској библиотеци (од недавно у пензији) и Марија Орбовић, библиотекар саветник у Завичајном одељењу. Уредник издања је Даница Оташевић, а рецензент Бранка Булатовић.

Библиографију, као и часопис, ликовно је опремио Миле Грозданић, тако да је по формату (24 × 19 cm) и дизајну идентична и комплементарна самом часопису.

Штампана је 2005. године у 500 примерака, а обима је 168 страна.

У Библиографију уведе напомене Марије Орбовић – кратка хронологија излажења „Градца“, подаци о објављеним свескама, саставима редакције, уредницима, издавачима и ауторима

ликовних стваралаца) нека еминентна имена француске културе: у првом реду познати песник, полиглота и ерудита Ален Боске, али и Франсоаз Шое, професор на Сорбони (историчарка уметности) и ликовни критичар Жан Лик Верлеј. У присуству Дада Ђурића и – Бранко Кукић, уредник часописа, који је говорио о самом гласилу, специфичностима и особеностима наше културе, њеним проблемима у условима криза...“ („Градца“ у Паризу / Радован М. Маринковић. У: „Чачански глас“ (Чачак). – Год. 57, бр. 3 (11.01.1990), стр. 6).

¹⁴ Библиографија „Градца“ представљена је 8. фебруара 2006. године у Уметничкој галерији „Надежда Петровић“ у Чачку, у оквиру манифестације „Штампана реч“ коју традиционално, почетком сваке године, организује Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, како би представила издавачку продукцију Чачка у претходној години. У промоцији су учествовали: Милијан Милошевић, Миленко Пајић и проф. др Јован Пејчић, а вече је водила мр Маријана Матовић, виши библиотекар. Промоцији је присуствовао и Бранко Кукић.

ликовне опреме, као и основни библиографски подаци, тј. преглед свих годишта и бројева.

Потом следи уводник „Путоказ“ из пера Милана Влајчића, који даје кратак осврт на продукцију књижевних часописа и њихов данашњи статус у свету и код нас, као и на развојни пут „Градца“: „Авет сиротиње и сиромаштва од почетка се надвијала над културни покрет који означава „Градац“, али Бранко Кукић са својим сарадницима није никад пристао да хиљаду разлога за нестанак часописа прими као неумитну чињеницу. Уосталом, још једном се показало да у нашој култури, никад подупртој концептом чврсте културне политике, од Вука Караџића наовамо, многи подухвати почивају на мисионарској упорности и подвижништву појединаца.“

Текст Бранка Кукића „Одакле долазимо? Ко смо? Куда идемо?“, написан поводом 100 бројева „Градца“, преузет је из четворобороја 100/101/102/103 (1991): „Пут у будућност мора бити заснован на афирмацији најбољих и најумнијих, а то ће се догодити само онда када се успостави хијерархија вредности, на којој се темељи читава културна историја човечанства, читава природа и васцели космос... Верујемо да је наш пример какав-такав путоказ за једно ново осећање у нашој култури, у култури у којој ће темељ бити духовност, интелигенција, имагинација и сновиђење.“

На питање „Зашто „Градац“?“ у истоименом уводнику одговара Миленко Пајић: „Зато што је остварио врхунски пројекат у домену српске културне периодике. Зато што је превалио значајни временски период у доба када су многи – јачи, већи, богатији – одустајали, нестајали, пропадали. Зато што је пребродило бројне потешкоће и пренебрегао проблеме провинцијализма, малограђанштине и паланачког духа. „Градац“ је остварио слободу и за себе и за своје сараднике, али и за читаоце који су га следили.“

Следи преглед садржаја свих бројева, почев од броја 1 из 1974, са текстовима различите тематике, закључно са двобројем 150/151 из 2003, посвећеним култном француском сликару Балтусу.

Библиографија је примарна – рађена *de visu*, тј. непосредним увидом у садржај сваког текста, према усвојеним каталошким правилима и стандарду ISBD (CP) (Међународни стандардни библиографски опис компонентних делова). Садржи укупно 1570 библиографских јединица, разврстаних према Универзалној децималној класификацији (УДК), тј. према научним областима, у следеће групе: 0 – Општа група (43), 1 – Филозофија, психологија (115), 2 – Религија, теологија (108), 3 – Друштвене науке (52), 5 – Природне науке, математика (1), 6 – Примењене науке, медицина, техника (5), 7 – Уметност, архитектура, фотографија, музика, разонода, спорт (287), 8 – Језик, лингвистика, књижевност (894), 9 – Географија, биографије, историја (65).

Јединице су у оквиру група сложене по ауторском принципу, тј. према азбучном редоследу презимена аутора, при чему су јединице са недовољно информативним насловима допуњене апликацијама.

Ради лакшег коришћења библиографије, урађени су регистар имена (имена аутора прилога и имена садржана у наслову или предмету библиографске јединице), регистар преводилаца и регистар тематских бројева (тематски блокови у појединим свескама и тематски бројеви), те је њена употребна вредност вишеструка.

CHACHAC AND WORLD STORY

Abstract: The paper contains a short history of "Gradac" the Chachac journal for literature, art and culture with a selection of articles from former Yugoslav and Serbian newspapers and literary periodicals. The review of the Bibliography of "Gradac" is given from Nos 1 to 151 (1974 to 2004) prepared by Mila Jovashevich and Marija Orbovich and published by the Public Library "Vladislav Petkovich Dis" of Chachac as the eleventh book of local history bibliography series at the occasion of the thirtieth anniversary of this renowned journal.

Key words: journal "Gradac", Chachac, history of "Gadac", Yugoslav periodicals, Serbian periodicals, Bibliography of "Gradac", Public Library "Vladislav Petkovich Dis".

Summary

The paper contains a short history of the „Gradatz“, the Chachac journal for literature, art and culture with a selection of articles in the former Yugoslav and the Serbian newspapers and literary journals. It also contains a review of the Bibliography of „Gradatz“ from number 1 to 151 (1974-2004), prepared by Mila Jovashevich and Marija Orbovich, published by the Public Library „Vladislav Petkovich Dis“ of Chachac as the eleventh book in the Local History Series Bibliography at the occasion of the thirty years anniversary of this renowned journal.

Marijana Matovich, M.A.